HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בראשונה א)כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה ואם היו שניהן שוין [א]הממונה אומר להן הצביעו ומה הן מוציאין אחת או שתים ואין מוציאין אגודל במקדש מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס ב)[ב]ארבע פייסות היו שם וזה הפייס הראשון: **גמ'** והא מעיקרא מאי טעמא לא תקינו לה רבנן פייסא מעיקרא סבור כיון דעבודת לילה היא לא חשיבא להו ולא אתו כיון דחזו דקאתו ואתו לידי סכנה תקינו לה פייסא והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא ג)סוף עבודה דיממא היא האי נמי תחלת עבודה דיממא היא ד)דאמר ר' יוחנן [ג]קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה אימא שכבר קידש מתחילה לעבודה איכא דאמרי מעיקרא סבור כיון דאיכא אונס שינה לא אתו כיון דחזו דאתו וקאתו נמי לידי סכנה תקינו לה רבנן פייסא והרי איברים ופדרים דאיכא אונס שינה ותקינו לה רבנן פייסא שאני מיגנא ממיקם ותקנתא להך גיסא הואי תקנתא להאי גיסא הואי דתניא ה)[ד]מי שזכה בתרומת הדשן ו)(יזכה) בסידור מערכה ובשני גזירי עצים אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו כיון דחזו דקאתו ואתו נמי לידי סכנה תקינו לה פייסא כיון דתקינו לה פייסא לא אתו אמרי מי יימר דמתרמי לן הדר תקינו להו מי שזוכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים כי היכי דניתו וניפייסו: ובזמן שהן מרובין וכו': אמר רב פפא פשיטא לי ארבע אמות דארעא לא רצין ועולין בכבש תנן קמייתא נמי לא רצין ועולין בכבש תנן והדר כל הקודם את חבירו דביני ביני נמי לא דלא מסיימא מילתא פשיטא לי דגבי מזבח תנן בעי רב פפא ארבע אמות שאמרו בהדיה אמה יסוד ואמה סובב

או

בראשונה כל מי שרוצה לתרום. כל כהן שהיה מאותו בית אב ורוצה לתרום הדשן שחרית תורם ולא היה פייס לדבר: **ובזמן שהן מרובין.** הבאים לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה היה משפטו: **רצין ועולין בכבש.** שהוא שלשים ושתים אורך: **וכל הקודם בהן.** ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום וזהו גורלם: **ואם היו שניהם שוים.** בכניסתן אין אחד מהן זוכה לתרום אבל מעתה כולם באין להטיל גורל ומהו הגורל הממונה על הפייסות אומר לכולם: **הצביעו.** הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה אצבעו כדמפרש לקמן בפרקין ז) מקיפין ועומדין בעגולה בא הממונה ונוטל מצנפת מעל ראש של אחד מהן וממנו פייס מתחיל לימנות ומוציא כל אחד ואחד אצבעו למנין והממונה אומר כל שהמנין כלה בו הוא זוכה ומוציא מפיו מנין או מאה או שפים הרבה יותר משהיו שם הכהנים ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המצנפת וסובב והולך ומונה (א) וחוזר חלילה עד סוף המנין ומי שהמנין כלה בו הוא הזוכה וכן לכל הפייסות: **אחת או שתים.** בגמרא [כג.] פריך לה עלה: **ואין מוציאין אגודל במקדש.** בגמרא ח) מפרש מפני הרמאין כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה ונראין כאצבעות ב' בני אדם: **אלא בפייס.** זה שפירשנו: **ארבע פייסות היו שם.** ד' פעמים ביום נאספים לפייס: **גמ' והא.** עבודה זו של תרומת הדשן: **מעיקרא.** קודם שאירע תקלה במרוצתם: **מ"ט לא תקינו לה פייסא.** ככל שאר עבודות דמתני' דתנינן שכל תחילתן בפייס היתה: **מעיקרא סבור.** בית דין: **כיון דעבודת לילה היא.** הואיל והוכשר בלילה לא חשיבא ליה לכהנים ולא אתו לאינצויי עלה: **והא הקטרת איברים.** שהוא כשר כל הלילה ותנן גבי פייסות דמתני' (לקמן דף כה.) מי מעלה איברים לכבש ומן הכבש למזבח: **סוף עבודה דיממא היא.** שהוא גמרו של קרבן שנשחט ביום ונזרק דמו ביום לכך חשובה בעיני הכהנים לבא לריב עליה: **למחר אין צריך לקדש.** אם לא יצא מן המקדש. ואפי' לרבי דאמר בשחיטת קדשים (זבחים דף יט:) לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מודה הוא דמקרות גבר עד צפרא לא פסלה לינה: **מתחילת עבודה.** אלמא תחילת עבודה קרי לה: **אימא שכבר קידש מתחילה.** לשם עבודה: **שאני מיגנא ממיקם.** נוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מלילך לישן עד סוף הלילה מלהיות עומד ממטתו בהשכמה שהיא תרומת הדשן: **ותקנתא להאי גיסא הואי.** קושיא היא וכי מפני תקלה שאירעה נתקן לה פייס: **והא להאי גיסא הואי.** בשביל סידור המערכה ושני גזירי עלים שהתורם הוא המסדר וכיון דכולן בכהן אחד יש כאן עבודות חשובות ומעיקרא בעו פייס: **שני גזירי עלים.** שני בקעיות עלים ארוכים כמדת רוחב המערכה ונותן אותן ממעל עלי המערכה ומקרא יליף לה לקמן (דף כו:) ובער עליה הכהן עלים ובער על המערכת העלים שני גזירי עלים דהא קרא במערכה משתעי רישיה דקרא והאש על המזבח תוקד בו וגו' וכל מוקדה שבענין לשון מערכת מדורה היא: **אמרי מי יימר דמתרמי.** לא חשיבא עלייהו למיטרח עלה מספיקא: **דארעא.** ארבע אמות קרקע הסמוכות קודם עלות לכבש: **קמייתא נמי לא.** ארבע ראשונות שברגל הכבש: **דביני ביני.** לברור ארבע אמות בתוך שלשים ושתים (ב) (לכך): **לא מסיימין.** לא יהא בהן סימן: **פשיטא לי.** דארבע דכבש גבי מזבח תנן מיהו הא מיבעי לי דקי"ל בזבחים (דף סב:) שהכבש פורח אמה על כניסת היסוד ואמה הסובב נמצאו ארבע (ג) הסמוכות לכבש לתחילת יסוד מזבח מלמטה הן שם לסמיכת גג המזבח שהוא משוך מנגד היסוד (מזבח) הראשון שתי אמות ומבעיא ליה ד' אמות דמתני' לגג המזבח נקט להו דהיינו בהדי אמה יסוד ואמה סובב:

או

בראשונה כל מי שרוצה לתרום כו'. **שאני מיגנא ממיקם.** תימה לי אמאי לא משני דעבודת איברים ופדרים כשירה ביום ולהכי תקינו רבנן פייסא דלא ליתו לאינצויי כיון דכשירה ביום וחביבא להו דאכתי ליכא אונס שינה וי"ל דשפיר פריך דהא כל מי שמעלה איברי תמיד של בין הערבים מכבש למזבח היה צריך להיות ניעור בלילה עד שיתעכלו שאם יפקעו מעל מזבח שיחזירם למערכה ולהכי פריך דא"כ לא חביבי להו ולא שכיחי דאתו בשבילה שיהו צריכין להיות ניעורין זימנין עד חצות כדי לאהדורי פוקעין דידהו:

שתי תקנות הוו. תימה לי מנא ליה דשתי תקנות הוו לימא מעיקרא סבור דלא אתו כיון דחזו דאתו וקאתו נמי לידי סכנה והוצרכו לתקן פייסא אמרו אם נתקן פייסא א"כ יהו נמנעין מלבא דלימרו מי יימר דמתרמי לן ותקנו בההיא שעתא דתקינו פייסא כל מי שזוכה בתרומת הדשן דליזכי נמי בסידור מערכה ובסידור שני גזירי עלים וי"ל דלאו דוקא קאמר שתי תקנות בתרי זימני אלא דילמא בחד זימנא וקרי להו שפיר שתי תקנות כיון דתקנת הפייס משום דנפישי דאתו הוה ומשום חששא דילמא לא ליתו תקינו כל מי שזוכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה וכו' קרי ליה שפיר שתי תקנות אפילו אי בחד זימני דתקינו להו ואע"ג דלישנא דכיון דתקינו פייסא לא אתו משמע דבתר הכי תקינו להו אין לחוש דלא דק כולי האי בלישניה כי רב אשי מפרש הענין כאילו הוה בתרי זימני וממילא נוקמא נמי בחד זימנא אי נמי נ"ל מדקתני מי שזוכה בתרומת הדשן יזכה וכו' ולא קאמר מי שיזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה וכו' שמע מינה דלאו בחד זימנא ניתקן אלא הכי הוה מעשה כיון דחזו דלא אתו ופעם אחת היה שלא באו אלא מועטין ולא היו לשם כהנים שהיו מסדרין המערכה לאחר ט) [שזכה מי שזכה בתרומת] הדשן אז אמרו מי שזוכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה:

התם

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ג:
ב ב שם הלכה ה:
ג ג מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הלכה ט:
ד ד מיי' פ"ד מהל' תמידין הלכה ה:

רבינו חננאל

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם כו'. לידי סכנה, שהיו דוחפין ומשברין זה את זה. **ומפני מה לא תיקנו** פייס לתרומת הדשן משום דעבודת לילה הוא ולא אתו. **והרי איברים ופדרים** שפקעו מעל המזבח בלילה שמחזירין ע"ג המזבח דעבודת לילה היא והא תק[נו] פייס. ודחינן האי סוף עבודה דיממא הוא. [ואקשינן] הא נמי תחלת עבודת היום היא, דא"ר יוחנן קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש, שכבר קדש מתחילת עבודה. ודחינן אימא שכבר קידש מתחילה לעבודה ולעולם עבודת לילה היא. **איכא דאמרי** כו'. ופשוטה היא. **שני מיגנא ממיקם.** המחזיר אברים ופדרים יושב ושומר ועדיין לא ישן. והמבקש להרים תרומת הדשן כבר ישן ורוצה עכשיו לעמוד משנתו, וקשה הוא המבקש לעמוד משנתו ממי שיושב ומשמר ובדעתו אחר שעה לישן. ואמרינן וכי מפני שהיו באין הרבה ומשברין זה לזה, על זה היתה תקנת הפייס, לא היתה התקנה אלא מפני שלא היו באין. הלא תראה שהוסיפו לה עבודות אחרות דתניא מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גיזירי עצים. (אמר רב) אמר רב אשי שני תקנות היו מעיקרא סבור לא אתו כו'. פשוטה היא. **כל הקודם את חברו לתוך ארבע אמות זכה.** א) (י' דברים נאמרו בירושלים כו' בבא קמא בסוף פ' מרובה מידת תשלומין כו'). ואוקימנא ד' אמות של כבש הסמוכות למזבח. ומיבעיא אמה יסוד ואמה סובב מכלל ארבע אמות הללו הן אי לא, ועלתה בתיקו. ירושלמי א"ר יוסי בר בון בפירוש תני לה ר' חייא כל הקודם את חבירו בתוך ארבע אמות למזבח זכה.

א) מתיבות י' דברים וכו' עד תי' תשלומין כו' שייך לדף כ"ג סוף ע"א.

מסורת הש"ס

א) תמיד כח., ב) [לקמן כה.], ג) [לקמן כז:], ד) [שם כח.] זבחים כ. כא: ע"ש, ה) [לקמן כז: כח.], ו) [נ"ל זכה], ז) [דף כה.], ח) [דף כג.], ט) ת"י,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הצביעו כו' ומונה האצבעות וחוזר חלילה: (ב) שם ד"ה דביני. תיבת לכך נמחק: (ג) שם ד"ה פשיטא. ארבע של כבש הסמוכות לתחילת יסוד מזבח:

מוסף רש"י

ארבע פייסות היו שם. בכל יום (לעיל יד:). **קידש ידיו לתרומת הדשן.** דכתיב והרים את הדשן, בכל בקר היה נוטל במחתה מן הגחלים המאוכלות הפנימיות ויורד ונותנה במזרחו של כבש בדרומו של מזבח, כדכתיב ושמו אצל המזבח, ושם היה נבלע במקומו והיא היתה בכל יום ראשונה לכל העבודות (זבחים כ.). **שכבר קידש מתחילת עבודה.** שזו תחלת עבודת יום הבא (שם).

תום' ישנים

מתני'. בזמן שהן מרובין רצין בכבש כו'. ותימה כיון דעבודה היא כדאמרינן בגמרא א"כ איך רצין, והאמרינן בירושלמי דברכות [פ"א ה"א] גבי תפלה מי שעומד ומתפלל צריך להשוות רגליו, תרין אמורין ר' סימון ור' לוי חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים, מאן דאמר ככהנים שהיו מהלכין עקב בצד גודל דכתיב [שמות כ, כג] לא תעלה במעלות על מזבחי, פי' כיון שבשעת הילוך מיישרין רגליהן כל שכן בשעת תפלה מעומד, ואין נראה לומר דרצין עקב בצד גודל קאמר. ושמא כיון שלא [היו] עדיין עסוקין בעבודה כמו בהולכת איברים לכבש יכולין לרוץ. אי נמי רצין עקב בצד גודל [קאמר שהיו ממהרין ללכת בענין זה. ומכאן נראה לרבינו דהא דאמרינן בסוכה [נג, ב] אמרו עליו על בנה של מרתא בת בייתוס שהיה נוטל כו' והיה הולך עקב בצד גודל] שלא להראות כחו עושה כן, אלא כי כן צריך לו לילך בשעת עבודה כדפרישית. **הממונה אומר להם הצביעו.** פי' שיהו מכוונים ביניהם מניין אחד י' או כ' או מ' וימנו בזה א' בזה ב' בזה ג' כל המניין ואותו שיסיימו בו המנין שכוונו יתרום. וא"ת א"כ יש רמאי שהממונה ידע בטוב היכן יסיים המנין וכל מי (שאינו) [שרוצה] בו יתרום. וי"ל שהממונה היה מונה ולא היו אומרים לו המניין שכוונו ביניהם. וכן פי' בערוך [ע' לבע ב]. **גמ'. הרי איברים ופדרים** דליליא ותקינו להו רבנן פייסא. פי' ולא חיישינן דילמא לא אתו אלא תיקנו פייס. ותימה וכי אותן של איברים ופדרים מספק הן באין, והא אמרינן לקמן בפירקין [כו, א] הזוכה בתמיד של שחר הוא הזוכה בתמיד של בין הערבים, ואפילו להאי דבעי למימר שחוזרין ומפיסין לתמיד של בין הערבים, קאמר לקמן דמלפרא אתו, א"כ היו הן יודעין מבעוד יום מי המעלה איברים למזבח, ומה ענייהם לתרומת הדשן שלא היו יודעין מבעוד יום. ואומר רבינו דסבירא ליה לתלמודא דאפילו היו עושין הפייס של תרומת הדשן מבעוד יום יש לחוש כי גם אותו שזוכה בפייס יפשע ולא יעמוד, כיון שהאחרים לא יקיצוהו משנתו כי לא יעמודו, (והם) [דאם] לא היו חוששין בפייס של תרומת הדשן, א"כ לא יעשוהו בלילה [ויתקבצו] מבעוד יום, וליכא למיחש למידי, אלא ש"מ שאף כשיעשוהו לפייס מבעוד יום יש לחוש שמא יפשע כיון שלא יעמידוהו אחרים משנתו ולכן לא תיקנו בו פייס מתחילה. ולהכי פריך הרי אברים ופדרים כו' שזוכה בהן האחר מבעוד יום ותיקנו. (ועוד דלמאן דאמר מוספין קודמין לבזיכין משמר היוצא מקריב תמיד של שחר ומשמר הנכנס מקטיר בזיכין כדמוכח בסוף החליל [סוכה נו, ב] (וא"כ) אין עניין לתמיד של שחר כלום ואין יכולין להיות בפייס השני כלל, אבל למ"ד בזיכין קודמין למוספין אתי שפיר, דאע"ג דתמיד קרב שחרית ובזיכין בחמש כדמוכח בריש תמיד נשחט [פסחים נח, א], משום דהוה בזיכין בפייס חשיב להו בתמיד של שחר. ועוד כי נראה שמותר לעשותו לאלתר שחרית אחר התמיד, דהא לקמן בפרק הממונה [לד, א] משמע שהיה להם להיות בין חביתין לנסכים משום דגמירי חוקה מחביתין, אי לאו דכתב ביום ביום

תום' ישנים (המשך)

לאחר, ואהני להקדים נסכים לבזיכין, אלמא סמוך לנסכים לאלתר מותר לעשותן קודם חמש. והא דאמרינן בזיכין בחמש, היינו שלא יתעכבו יותר, אבל לכתחילה יכול להקריבן שחרית אחר נסכי תמיד, וכן מוספין בשש דאמרינן בתמיד נשחט [שם], נראה לפרש שלכתחילה אין לעכבן יותר, אבל קודם לכן מותר להקריבם לכתחילה מדמצלינן צלותא דמוספי בתלת שעי קמייתא לכתחילה [ראה ע"ז ד, ב]. לשון רבינו. וא"ת למה אין עושין בפייס שני כמו שהיו עושין אחר הקטרת אברי תמיד שהיה בבקר והבזיכין אחרי כן אפילו למאן דאמר בזיכין קודמין למוספין כדמשמע לקמן בפרק הממונה. י"ל שכל ענייני הקטרת והעלאות היו בפייס אחד וגם יכולין להקטיר בזיכין בשחרית כדפירש רבינו). ותקנו בו פיים. ולא חיישינן שמא יפשע ולא יקיץ משנתו. וא"ת מ"מ עיקר הקטרת איברים ופדרים ביום היא כדתנן בתמיד של בין הערבים שקרב בשמונה ומחצה. י"ל שפעמים מאחרין הרבה ואיכא למיחש שמא ישן ויפשע בהקטרתן, ומשני שאני מיגנא כו'. תקנתא לאידך גיסא הואי. פי' בקונטרס שמקשה שלצורך שני גזירין וסידור מערכה תקנו הפיים. ואין נראה כי מה קושיא היא זו, מ"מ היתה (שקרב) לשם תרומת הדשן [גם כן]. ורבנו חננאל פירש תקנתא להך גיסא וכי תקנו פיים בשביל שהיו מרבין לבא יחד ודוחפין זה את זה, תקנתא להך גיסא הואי שלא היו באין עד שתקנו שיזכה בסידור מערכה ושני גיזרין כו'. יזכה בסידור מערכה. שהיה בלילה כדמשמע בתמיד [ריש פ"ב] ושני גיזרין היה ביום כדמשמע בפירקין [כו, ב]. קמייתא נמי **לא** רצין ועולין בכבש תנן. ואי לא עלו אלא ארבע אמות לא הוה תני רצין ועולין. וה"ר יוסף פירש רצין ועולין לכבש משמע שהיו עולין יחד, וא"כ אם יזוז הראשון פסיעה אחת ממקומו יזכה בשביל זה.